

Наталія АЛЕКСЄЄВА

суддя Полтавського окружного
адміністративного суду
nataliyaunovna@gmail.com

УДК 343.361+343.342

САНКЦІЇ У СТАТТЯХ ПРО ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ПРАВОСУДДЯ, ЯКІ ВЧИНЯЮТЬСЯ СВІДКАМИ, ЕКСПЕРТАМИ, ПЕРЕКЛАДАЧАМИ АБО СТОСОВНО НИХ

Розглянуто питання законодавчого конструювання санкцій у статтях про злочини проти правосуддя, які вчиняються свідками, експертами, перекладачами або стосовно них. Визначено окремі правила, які повинні враховуватися законодавцем. Запропоновано авторські редакції санкцій у ч.ч. 1, 2 ст. 384, ч. 1 ст. 385, ст. 386 та ч. 1 ст. 387 КК України.

Ключові слова: санкція; кримінально-правова санкція; санкція у статті (частині статті); покарання; типове покарання; конструювання.

Постановка проблеми. Злочини проти правосуддя можуть вчинятися такими учасниками судочинства, як свідки, експерти та перекладачі. Водночас окремі з них можуть вчинюватися і стосовно них. Відтак серед суспільно небезпечних посягань, передбачених розділом XVIII «Злочини проти правосуддя» Особливої частини Кримінального кодексу України (КК України), виокремлюються злочини, що вчиняються свідками, експертами, перекладачами або щодо них. До таких суспільно небезпечних посягань доцільно відносити завідомо неправдиве показання (ст. 384), відмову свідка від давання показань або відмову експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків (ст. 385), перешкоджання з'явленню свідка, потерпілого, експерта, примушування їх до відмови від давання показань чи висновку (ст. 386), а також розголошення даних оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування (ст. 387). Важливою складовою кримінально-правової характеристики цих злочинів є не лише аналіз диспозицій цих статей, а й кримінально-правових санкцій, що передбачені за їх учинення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У теорії кримінального права проблему пеналізації суспільно небезпечних діянь, яка охоплює й встановлення кримінально-правових санкцій, у тому числі їх законодавчого конструювання, досліджували, зокрема, такі науковці, як О.П. Горох, Н.О. Гурторова, С.І. Дементьєв, Т.А. Денисова, З.А. Загінєй, О.О. Книженко, А.П. Козлов, Л.Л. Кругликов, Т.О. Лєснієвськи-Костарева, А.А. Музика, Н.А. Орловська, М.І. Панов, І.І. Присяжнюк, Ю.В. Філей. Однак у їхніх працях вивчаються або загальнотеоретичні засади конструювання кримінально-правових санкцій, або питання щодо конкретних складів злочинів чи видів злочинів. При цьому в кримінально-правовій доктрині питання встановлення кримінально-правових санкцій за злочини проти правосуддя, що вчиняються свідками, експертами, перекладачами або стосовно них, не вирішено.

Тому **метою статті** є характеристика кримінально-правових санкцій у статтях про злочини проти правосуддя, що вчиняються свідками, експертами, перекладачами або стосовно них (ст.ст. 384–387 КК України), а також їх удосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Питання щодо розуміння кримінально-правових санкцій та їх правової природи є доволі неоднозначним у теорії кримінального права. Як вказує О.О. Книженко, «неоднозначність розуміння санкцій обумовлена їх функціональним призначенням, місцем у структурі кримінально-правової норми та її формальним визначенням у законі про кримінальну відповідальність» [1, с. 56]. За висловом В.Д. Філімонова, кримінально-правовим санкціям «пощастило» значно менше, ніж диспозиціям статей, оскільки останні є більш дослідженими у теорії кримінального права [2, с. 8]. Про це свідчать і дисертації, захищені в Україні. У багатьох з них дисертанти, вносячи пропозиції щодо вдосконалення диспозицій статей, не звертають увагу на конструювання кримінально-правових санкцій. Тому проблема санкцій є своєрідною прогалиною у кримінально-правовій доктрині, яка поступово й повільно заповнюється окремими науковими напрацюваннями.

Підходи до розуміння понять «кримінально-правова санкція», «санкція» є доволі різними у теорії кримінального права. Насамперед неоднаково вирішується питання про ціле, частиною якого вона є. У монографічній літературі з кримінального права переважно вказується, що санкція є частиною кримінально-правової норми. Отже, вона включає не лише нормативні положення Особливої частини КК України, а й відповідні положення Загальної частини цього Кодексу (зокрема, щодо видів та розмірів конкретних покарань, порядку їх застосування) [3, с. 17; 4, с. 61–62].

Окремі науковці вважають, що санкція – це частина статті Особливої частини КК України. Наприклад, Ю.В. Філей та Т.А. Денисова переконані, що під санкцією слід розуміти обов'язковий елемент статті (або частини статті) Особливої частини КК України, що містить у собі модель виду та обсягу покарання, адекватного суспільній небезпечності вчиненого діяння [5, с. 135]. Здебільшого саме такий підхід описується у підручниках з кримінального права.

В.К. Дуюнов розрізняє такі поняття, як «санкція кримінально-правової норми» та «санкція статті кримінального закону». На думку цього дослідника, так само, як стаття кримінального закону є формою вираження кримінально-правової норми, санкція статті кримінального закону є формою вираження кримінально-правової санкції [6, с. 239]. О.О. Книженко також вважає, що «кримінально-правову санкцію слід розглядати як частину кримінально-правової норми у широкому сенсі та у вузькому – як санкцію статті Особливої частини КК України. Санкція статті визначає типове покарання за вчинення передбаченого даною статтею злочину, а санкції кримінально-правових норм включають окремі положення Загальної частини кримінального закону» [1, с. 51].

Зважаючи на те, що з'ясування питання про розуміння кримінально-правових санкцій не є предметом дослідження у цій статті, доцільно виходити з останнього підходу в теорії кримінального права, відповідно до якого санкції слід розглядати у широкому та вузькому значеннях. Отже, будемо послуговуватися саме останнім розумінням, згідно з яким санкція – це елемент статті (частини статті) Особливої частини КК України, яка передбачає типове покарання за вчинення злочину (у випадку, що досліджується, – за злочини проти правосуддя, що вчиняються свідками, експертами, перекладачами або щодо них).

Не заглиблюючись у дискусію про структуру кримінально-правової норми, загалом підтримуємо позицію З.А. Загинеї, яка запропонувала до використання у теорії кримінального права такі термінологічні звороти, як «диспозиція у статті» та «санкція у статті», що описують норму-припис, та «гіпотеза правової норми», «диспозиція правової норми», «санкція правової норми», які слід використовувати для найменування елементів логічної норми [7, с. 271]. З огляду на вказане пропонуємо у випадку, коли йдеться про санкції у широкому розумінні, послуговуватися таким поняттям, як «кримінально-правова санкція». Якщо йдеться про санкцію у вузькому розумінні, то важливо використовувати таке поняття, як «санкція у статті (частині статті) Особливої частини КК України».

Конструювання санкцій у статтях, на думку окремих дослідників, є дискусійним та позбавленим будь-якого універсального вирішення [8, с. 96]. Як слушно зазначає В.О. Навроцький, пропозиції щодо визначення меж санкцій мають зазвичай емоційне забарвлення [9, с. 8]. М.І. Мельник стверджує, що пропозиції щодо визначення покарання за певний вид злочину базуються в основному на суб'єктивному баченні автора [10, с. 18]. Тож мають рацію А.А. Музика та О.П. Горох, стверджуючи, що повністю уникнути суб'єктивного моменту при встановленні санкцій кримінально-правових норм у законі напевно чи можливо [11, с. 78]. Тому під час дослідження санкцій у статтях про злочини проти правосуддя, які вчиняються свідками, експертами, перекладачами або щодо них, доцільно враховувати, що справедливою є така санкція, яка не лише відповідає тяжкості описаного в законі злочинного діяння, а й узгоджується з санкціями, передбаченими за вчинення інших злочинів, і, крім цього, дає суду можливість індивідуалізувати покарання з урахуванням усіх можливих варіантів вчинення злочину в реальній дійсності [12, с. 135].

Для характеристики санкцій у статтях про злочини проти правосуддя, що вчиняються свідками, експертами та перекладачами або щодо них, важливого значення набуває виокремлення видів санкцій. Як слушно вказують О.П. Горох та А.А. Музика, «у кримінально-правовій доктрині розрізняють такі види санкцій: неконкретизовані, абсолютно визначені та відносно визначені, безпосередньо визначені та опосередковано визначені (відсильні), альтернативні та безальтернативні (одиничні), прості та кумулятивні (складні або сумарні)» [8, с. 80]. На думку цих науковців, «... кількість видів покарань, які законодавець передбачає у відповідному розділі Особливої частини КК України, зумовлена не лише різним характером і ступенем суспільної небезпеки певних видів злочинів, а й мотивами їх вчинення, суб'єктами злочинів тощо» [8, с. 41].

Санкції у статтях, які передбачають відповідальність за злочини проти правосуддя, що вчиняються свідками, експертами, перекладачами або щодо них, є альтернативними. Санкції у частинах статей про основні склади злочинів, що досліджуються, передбачають альтернативно чотири види покарань: штраф (три санкції), арешт (три санкції), виправні роботи (три санкції) та обмеження волі (одна санкція). За кваліфікований вид злочину, передбачений ст. 384 КК України, альтернативно до покарань у виді виправних робіт та обмеження волі встановлено покарання у виді позбавлення волі на певний строк. Жодна з проаналізованих санкцій не належить до кумулятивних, оскільки у них не визначено можливості призначення додаткових покарань.

Так, за завідомо неправдиве показання (основний склад злочину) передбачено застосування трьох альтернативних покарань у виді виправних робіт, арешту, обмеження волі. Перші два покарання визначені законодавцем у санкції ч. 1 ст. 384 КК України у всьому можливому діапазоні, передбаченому у Загальній частині цього Кодексу. Відповідно до ч. 1 ст. 57 КК України строк покарання у виді виправних робіт установлено від шести місяців до двох років (у санкції ч. 1 ст. 384 цього Кодексу передбачена можливість застосування до особи покарання у виді виправних робіт на строк до двох років). Згідно з ч. 1 ст. 60 КК України строк покарання у виді арешту становить від одного до шести місяців (у санкції ч. 1 ст. 384 цього Кодексу передбачена можливість застосування до особи покарання у виді арешту на строк до шести місяців). Аксіоматичною у теорії кримінального права є теза, що у випадку, коли законодавець у санкції статті Особливої частини КК України не визначає нижню межу покарання, слід виходити з мінімального розміру, передбаченого у Загальній частині цього Кодексу. Що стосується покарання у виді обмеження волі, то його межа у санкції визначається з нижньої частини покарання (обмеження волі на строк до двох років), визначеної у ч. 2 ст. 61 цього Кодексу (обмеження волі встановлюється на строк від одного до п'яти років).

За завідомо неправдиве показання, вчинене за наявності кваліфікуючих ознак («ті самі дії, поєднані з обвинуваченням у тяжкому чи особливо тяжкому злочині, або зі штучним створенням доказів обвинувачення чи захисту, а також вчинені з корисливих мотивів»), санкція у ч. 2 ст. 384 КК України передбачає три альтернативні покарання: виправні роботи, обмеження волі

та позбавлення волі. Звернемо увагу на те, що покарання у виді виправних робіт у ч. 2 ст. 384 КК України встановлено у такому ж розмірі, що й у ч. 1 цієї статті та, відповідно, у всьому можливому діапазоні його призначення згідно з ч. 1 ст. 57 цього Кодексу. На наш погляд, наявність однакового за видом та розміром покарання за вчинення злочину без кваліфікуючих ознак та за їх наявності не сприяє належній диференціації кримінальної відповідальності та індивідуалізації покарання за вчинений злочин. Так, на думку багатьох науковців, конструювання санкцій у різних частинах однієї статті, які передбачають основний та кваліфікований (кваліфіковані) склад (склади) злочинів, повинне відповідати правилу «ступінчастості» зміни меж покарання, відповідно до якого мінімальна межа санкції у частині статті, яка посилює відповідальність, не повинна заходити за максимальну межу санкції у статті, яка встановлює покарання за менш небезпечне діяння [13, с. 149; 14, с. 33; 15, с. 241]. Т.А. Леснієвськи-Костарева у цьому випадку допускає такий варіант конструювання санкцій у частинах статті, що передбачають основний та кваліфікований (кваліфіковані) склад (склади) злочинів (наприклад, ч. 1 – позбавлення волі на строк до трьох років, ч. 2 – від двох до п'яти років, ч. 3 – від чотирьох до семи років) [16, с. 341].

Ураховуючи викладене вище, вважаємо, що покарання у виді виправних робіт, передбачене санкціями у ч.ч. 1 та 2 ст. 384 КК України, в однакових мінімальних та максимальних межах не сприяє диференціації кримінальної відповідальності та індивідуалізації покарання за завідомо неправдиве показання. Відтак, на нашу думку, такий вид покарання, як виправні роботи на строк до двох років, доцільно виключити з санкції у ч. 2 ст. 384 КК України.

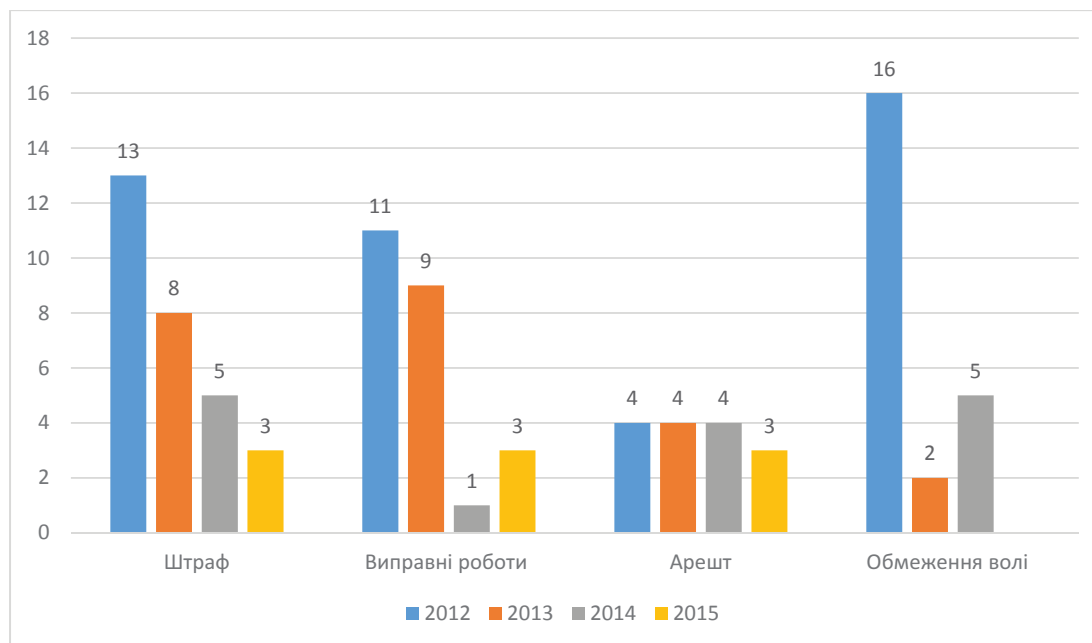
На відміну від покарання у виді виправних робіт, покарання у виді обмеження волі у ч.ч. 1 та 2 ст. 384 КК України сконструйовано за правилом «ступінчастості», про яке йшлося вище. У ч. 1 передбачено такі строки цього виду покарання: до двох років, а у ч. 3 – від двох до п'яти років. Окрім того, у ч. 2 ст. 384 цього Кодексу «з'являється» основне покарання – позбавлення волі на строк від двох до п'яти років. Це покарання змінює типовий ступінь суспільної небезпеки злочину (ч. 1 ст. 384 КК України – злочин невеликої тяжкості, а ч. 2 цієї статті – злочин середньої тяжкості).

Важливим аспектом перевірки ефективності конструювання санкцій у статтях (частинах статей) Особливої частини КК України є практика призначення покарання за злочини проти правосуддя, що вчиняються свідками, експертами, перекладачами або щодо них. Для цього нами було проаналізовано судову статистику (звіти про кількість осіб засуджених, виправданих, справи щодо яких закрито, неосудних, до яких застосовано примусові заходи медичного характеру та види кримінального покарання (форма № 6) за 2012–2015 рр.), яка ведеться Державною судовою адміністрацією України [17–20]. За вчинення злочину, передбаченого ч. 1 ст. 387 КК України, не було засуджено жодного свідка, експерта та перекладача. Що стосується інших злочинів, то починаючи з 2012 року спостерігається зменшення питомої ваги засуджених осіб відповідної категорії. Так, у 2012 році за вчинення злочину, передбаченого ст. 384 КК України, було засуджено 157 осіб (103 особи

за ч. 1; 54 особи – за ч. 2), у 2013 році – 116 осіб (–26%) (72 особи за ч. 1; 44 особи за ч. 2), у 2014 році – 81 особу (–30%) (51 особа за ч. 1; 30 осіб за ч. 2), а в 2015 році – 56 осіб (–31%) (27 осіб за ч. 1; 29 осіб за ч. 2). Окрім того, за вчинення злочину, передбаченого ст. 384 КК України, було виправдано у 2013 році 4 особи, у 2014 році – 1 особу, а у 2015 році – 2 особи. За вчинення злочину, передбаченого ст. 385 КК України, у 2012 році було засуджено 6 осіб, у 2013 році – 2 особи (–67%), у 2014 році – 5 осіб (+60%), у 2015 році – 3 особи (–40%). За вчинення злочину, передбаченого ст. 386 КК України, у 2012 році було засуджено 2 особи, у 2013 році – 1 особу (–50%), у 2014 році – 4 особи (+75%), а у 2015 році – жодної особи.

За вчинення злочину, передбаченого в ч. 1 ст. 384 КК України, суди протягом 2012–2015 років призначали такі покарання (див. *табл. 1*).

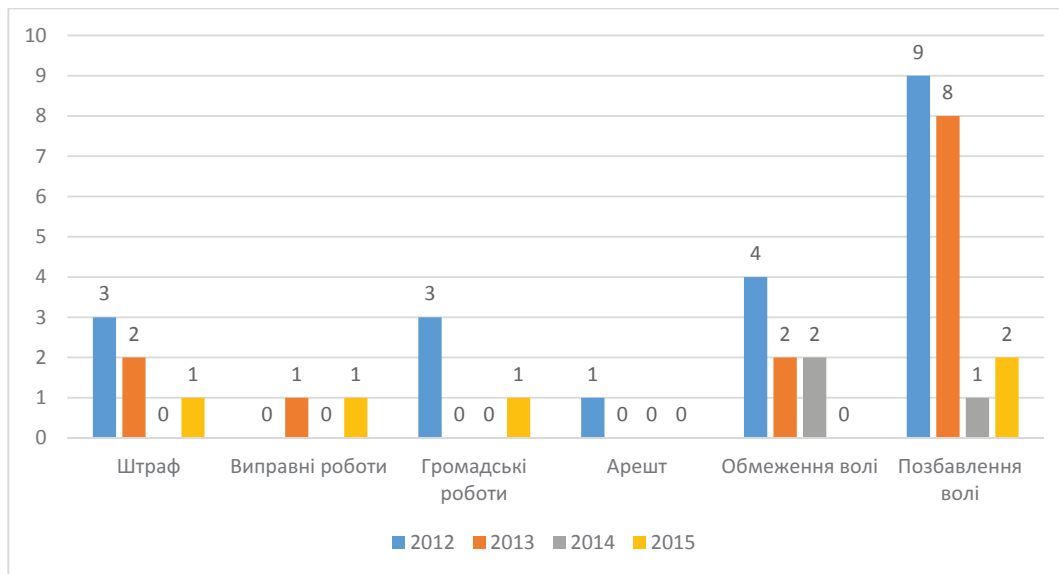
Таблиця 1

За вчинення злочину, передбаченого ч. 2 ст. 384 КК України, суди протягом 2012–2015 років призначали наступні покарання (див. *табл. 2*).

Таким чином, з аналізу відповідної динаміки вбачається, що суди під час призначення покарання за вчинення злочину, передбаченого у ч. 2 ст. 384 КК України, переважно застосовують покарання, не пов'язані з ізоляцією особи, що слід вважати позитивною тенденцією. При цьому покарання у виді позбавлення волі призначалися ближче до нижньої межі цього виду покарання, визначеного у ч. 2 ст. 384 КК України. Так, судами України зазвичай призначається покарання у виді позбавлення волі на строк від одного до двох років (у 2012 році засуджено 5 осіб, у 2013 році – 6 осіб). На строк від двох до трьох років (у 2012 році засуджено 2 особи, у 2013 році – 2 особи, у 2014 році – 1 особу). На строк від двох до п'яти років та на строк від трьох до п'яти років було засуджено по 1 особі. Призначаючи покарання з нижньої межі розміру, визначеного санкцією у статті (частині статті) Особливої частини КК

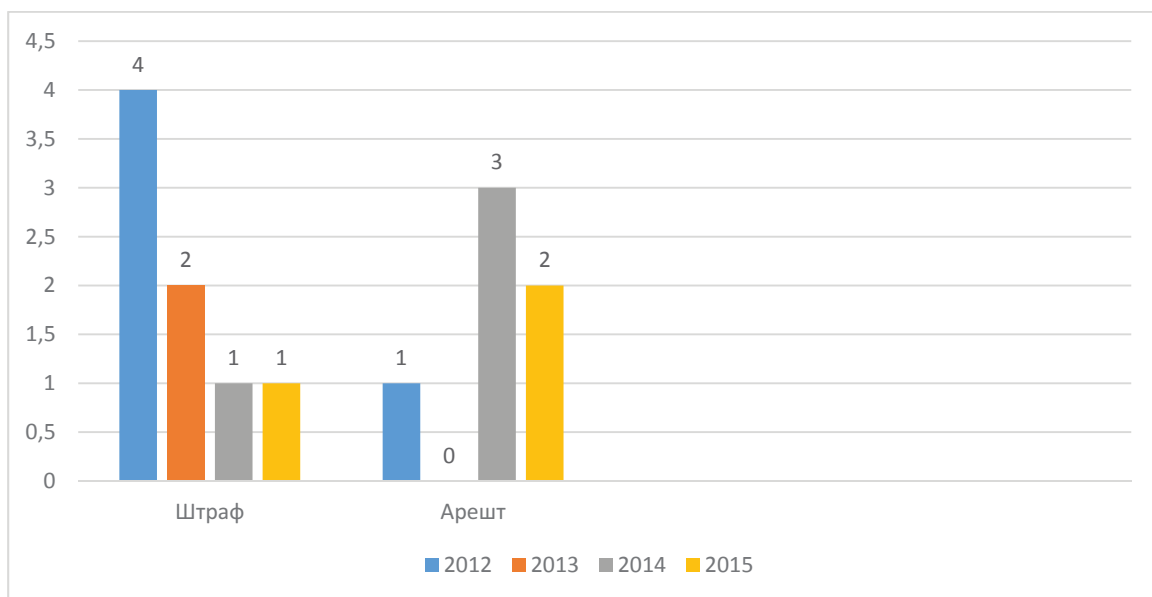
Таблиця 2

України, законодавець намагається сигналізувати, що відповідна санкція є надмірною та призначає або надто суворий вид покарання, або визначає його у розмірі, який є вищим, ніж ступінь суспільної небезпеки відповідного злочину. Враховуючи викладене вище, пропонуємо зменшити максимальну межу покарання у виді позбавлення волі у санкції ч. 1 ст. 384 КК України (позбавлення волі на строк до двох років).

За вчинення злочину, передбаченого ч. 1 ст. 385 КК України, суди протягом 2012–2015 років призначали наступні покарання (див. *табл. 3*).

Таблиця 3

Слід звернути увагу і на ступінь альтернативності санкції у статті (частині статті) Особливої частини КК України. У теорії кримінального права існує думка, що кількість альтернативних видів покарань, передбачених санкцією

у статті (частині статті) Особливої частини КК України, залежить від суспільної небезпечності злочину: чим більший характер і ступінь суспільної небезпеки злочину, тим менше альтернативних видів покарань законодавець повинен передбачати у санкції статті, і навпаки, чим менші характер і ступінь суспільної небезпеки злочину, тим більше альтернативних покарань має бути у санкції статті [21, с. 206; 22, с. 35].

Науковці вважають, що під час конструювання санкцій має забезпечуватися співвідношення між тяжкістю покарання та його розміром, передбаченим санкцією у статті (частині статті) Особливої частини КК України. Зокрема, на думку А.П. Козлова, карально-виховний вплив більш м'яких видів покарання повинен бути нижчим карально-виховної сутності більш суворих видів покарання. Цей науковець вважає, що чим тяжчий вид покарання, передбачений у санкції статті, тим нижчим має бути його розмір і тим рідше він повинен визначатися у санкціях [3, с. 7–71].

Ще одним критерієм обґрунтованості та закономірності санкцій у статтях (частинах статті) Особливої частини КК України є їх узгодженість з санкціями у статтях, що передбачають відповідальність за суміжні склади злочинів. Насамперед мають бути узгоджені санкції у статтях, в яких йдеться про одну групу злочинів. Тобто доцільно встановити, наскільки узгодженими є санкції у ст.ст. 384, 385, 386 та ч. 1 ст. 387 КК України.

Для встановлення узгодженості санкцій у статтях, що передбачають відповідальність за злочини проти правосуддя, що вчиняються свідками, експертами, перекладачами або щодо них, доцільно встановити співвідношення суспільної небезпечності цих злочинів.

Так, суспільна небезпечність завідомо неправдивого показання свідка, висновку експерта та перекладу, здійсненого перекладачем, полягає в тому, що він порушує нормальну діяльність органів дізнання, досудового слідства і суду щодо виявлення та дослідження фактів і обставин, які мають значення для об'єктивного, повного та всебічного розслідування і розгляду кримінальних і цивільних справ, перешкоджає встановленню істини та постановленню правосудного судового акта. Суспільна небезпечність злочину, передбаченого ст. 385 КК України, полягає в тому, що відмова свідка від давання показань, експерта та перекладача від виконання покладених на них обов'язків порушує встановлений порядок судового провадження, проведення досудового слідства, розслідування; такі діяння можуть призвести до винесення судом неправильного вироку винній особі або обвинувачення невинної особи з причини недосконалого вивчення всіх фактів та обставин справи. Тобто відповідне протиправне діяння порушує нормальну діяльність органів дізнання, досудового слідства щодо одержання необхідних доказів, ускладнює здійснення діяльності щодо відправлення правосуддя, перешкоджає встановленню істини у справі та постановленню дійсно правосудного судового акта. Це, в свою чергу, тягне за собою порушення певних прав та свобод особи, учасника процесу (судочинства), коло яких визначається у вітчизняному законодавстві. Злочин, передбачений ст. 386 КК України, протидіє органам дізнання, досудового слідства та суду в одержанні необхідних доказів при роз-

слідстві злочинів та судовому розгляді кримінальних і цивільних справ, перешкоджає постановленню правосудного судового рішення і посягає на особисту недоторканність та безпеку осіб, діяльність яких сприяє здійсненню правосуддя. Суспільна небезпечність злочину, передбаченого ч. 1 ст. 387 КК України, полягає в тому, що внаслідок таких діянь порушується нормальна робота суду, слідчого, органів дізнання та досудового слідства; створюються перешкоди своєчасному виявленню, розкриттю та припиненню злочинів; ускладнюється діяльність органів слідства та суду щодо всебічного, повного й об'єктивного розслідування та розгляду кримінальних проваджень; відбувається посягання на честь та гідність осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві.

Таким чином, на нашу думку, злочини, передбачені ст. 384 та ст. 385 КК України, мають однаковий ступінь суспільної небезпечності. Натомість більший ступінь суспільної небезпечності характерний для злочинів, передбачених ст.ст. 386 та 387 КК України. Адже у першому складі злочину наявним є додатковий безпосередній об'єкт у зв'язку з тим, що перешкоджання з'явленню свідка, експерта до суду, органів досудового розслідування, тимчасових слідчих та спеціальної тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України, примушування їх до відмови від давання показань чи висновку, а також до давання завідомо неправдивих показань чи висновку може відбуватися шляхом погрози вбивством, насильством, знищенням майна цих осіб чи їх близьких родичів або розголошення відомостей, що їх ганьблять. Що стосується розголошення даних оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування (ч. 1 ст. 387 КК України), то суспільна небезпека цього злочину, на наш погляд, така ж, як і в злочині, передбаченому ст. 386 КК України, та вища, ніж у злочинах, передбачених у ч. 1 ст. 384 та у ст. 385 цього Кодексу.

Отже, санкції у ч. 1 ст. 384 та у ч. 1 ст. 385 КК України мають бути однаковими. Санкція у ч. 1 ст. 384 передбачає покарання у виді виправних робіт на строк до двох років або арешту на строк до шести місяців, або обмеження волі на строк до двох років. А санкція у ч. 1 ст. 385 цього Кодексу містить два види основних альтернативних покарань: штраф від п'ятдесяти до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арешт на строк до шести місяців. Ураховуючи те, що за вчинення останнього злочину суди найчастіше призначають покарання у виді штрафу, його доцільно зберегти у санкції ч. 1 ст. 385 КК України. Водночас таке покарання у відповідному розмірі («штраф від п'ятдесяти до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян») варто передбачити й у санкції у ч. 1 ст. 384 цього Кодексу. Також пропонуємо включити у санкцію ч. 1 ст. 385 КК України таке основне альтернативне покарання, як виправні роботи до двох років. Водночас із санкції у ч. 1 ст. 384 цього Кодексу доцільно виключити покарання у виді обмеження волі. Це, на нашу думку, сприятиме належній диференціації кримінальної відповідальності та індивідуалізації покарання за завідомо неправдиве показання у ч.ч. 1 та 2 цієї статті.

Як було зазначено вище, зважаючи на більший ступінь суспільної небезпеки злочинів, передбачених ст. 386 та ч. 1 ст. 387 КК України, санкції у цих

Санкції у статтях про злочини проти правосуддя, які вчиняються свідками, експертами, перекладачами або стосовно них, с. 11–22

статтях мають бути вищими, ніж у санкціях ч. 1 ст. 384 та ч. 1 ст. 385 цього Кодексу. Проаналізувавши санкції у ст. 386 та у ч. 1 ст. 387 КК України, доходимо висновку, що законодавець вважає інакше. Вони є менш суворими, ніж у ч. 1 ст. 384 та ч. 1 ст. 385 КК України. Так, санкцією у ст. 386 КК України передбачається таке типове покарання: штраф від п'ятдесяти до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк до двох років, або арешт на строк до шести місяців. А санкцією у ч. 1 ст. 387 КК України – штраф від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк до двох років. З метою узгодження санкцій статей, які досліджуються, вважаємо за доцільне таким чином змінити санкції у ст. 386 та у ч. 1 ст. 387 КК України: 1) збільшити мінімальну межу покарання у виді штрафу (штраф у розмірі від ста до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян); 2) збільшити мінімальну межу покарання у виді виправних робіт (виправні роботи від одного до двох років) у санкції ч. 1 ст. 386 КК України; 3) збільшити мінімальну межу покарання у виді арешту (арешт від трьох до шести місяців) у санкції ч. 1 ст. 386 КК України та включити цей вид покарання у такому ж розмірі у санкцію у ч. 1 ст. 387 цього Кодексу; 4) включити у санкцію ст. 386 та у санкцію ч. 1 ст. 387 КК України покарання у виді обмеження волі на строк до двох років.

Висновки. Таким чином, автором у статті:

1) підтримано точку зору науковців, які вважають, що поняття «санкція» у кримінальному праві доцільно використовувати у широкому та вузькому розуміннях. У широкому розумінні санкція – це частина кримінально-правової норми, а у вузькому – санкція у статті (частині статті) Особливої частини КК України. Санкція у статті (частині статті) визначає типове покарання за вчинення передбаченого відповідною статтею злочину, а санкції кримінально-правових норм включають окремі положення Загальної частини цього Кодексу;

2) запропоновано використовувати такі найменування поняття «санкція» залежно від розуміння цієї кримінально-правової категорії. Так, якщо йдеться про санкції у широкому розумінні, доцільно послуговуватися таким поняттям, як «кримінально-правова санкція». Коли йдеться про санкцію у вузькому розумінні, важливо використовувати таке поняття, як «санкція у статті (частині статті) Особливої частини КК України»;

3) запропоновано викласти санкцію у ч. 1 ст. 384 КК України у такій редакції: «караються штрафом від п'ятдесяти до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або арештом на строк до шести місяців»;

4) запропоновано викласти санкцію у ч. 1 ст. 384 КК України у такій редакції: «караються обмеженням волі на строк до двох років, або позбавленням волі на той самий строк»;

5) запропоновано викласти санкції у ст. 386 та у ч. 1 ст. 387 КК України у такій редакції: «караються штрафом від ста до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк від одного до двох років, або арештом від трьох до шести місяців, або обмеженням волі на строк до двох років».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Книженко О.О. Теоретичні засади встановлення санкцій у кримінальному праві: моногр. / О.О. Книженко. – Х.: Акта, 2013. – 384 с.
2. Филимонов В.Д. Норма уголовного права / В.Д. Филимонов. – СПб.: Юридический центр Пресс, 2004. – 281 с.
3. Козлов А.П. Уголовно-правовые санкции: проблемы построения, классификации и измерения / А.П. Козлов. – Красноярск: Изд-во Красноярск. ун-та, 1989. – 176 с.
4. Благоев Е.В. Применение уголовного права (теория и практика) / Е.В. Благоев. – СПб.: Юридический центр Пресс, 2004. – 505 с.
5. Денисова Т.А. Покарання: кримінально-правовий, кримінологічний та кримінально-виконавчий аналіз: моногр. / Т.А. Денисова. – Запоріжжя: Вид-во КПУ, 2007. – 340 с.
6. Дуюнов В.К. Проблемы уголовного наказания в теории, законодательстве и судебной практике / В.К. Дуюнов. – Курск, 2000. – 277 с.
7. Загиней З.А. Герменевтика кримінального закону України: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08 / З.А. Загиней. – К., 2016. – 636 с.
8. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України: за станом законодавства і постанов Пленуму Верховного Суду України на 1 грудня 2001 р. / [за ред. С.С. Яценка]. – К.: А.С.К., 2002. – 936 с.
9. Навроцький В.О. Наступність кримінального законодавства України (порівняльний аналіз КК України 1960 р. та 2000 р.) / В.О. Навроцький. – К.: Атіка, 2001. – 272 с.
10. Мельник М.І. Законодавчі тенденції удосконалення нового Кримінального кодексу України / М.І. Мельник // Кримінальний кодекс України 2001 року (проблеми, перспективи та шляхи вдосконалення кримінального законодавства): м-ли міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 4–5 квітня 2003 р.). – Львів: ЛІВС, 2003. – С. 16–19.
11. Музика А.А. Покарання та його застосування за злочини проти здоров'я населення: моногр. / А.А. Музика, О.П. Горох. – К.: ПАЛИВОДА А., 2012. – 404 с.
12. Козаченко І.Я. Санкции за преступления против жизни и здоровья: обусловленность, структура, функции, виды / И.Я. Козаченко. – Томск: Изд-во Томского ун-та, 1987. – 232 с.
13. Дементьев С.И. Построение уголовно-правовых санкций в виде лишения свободы / С.И. Дементьев. – Ростов: Изд-во Ростов. ун-та, 1986. – 157 с.
14. Карганова Б. Конструирование санкций в уголовном законодательстве дореволюционной России / Б. Карганова // Уголовное право. – 2003. – № 1. – С. 32–33.
15. Карпец И.И. Наказание. Социальные, правовые и криминологические проблемы / И.И. Карпец. – М.: Юридическая литература, 1973. – 228 с.
16. Лесниевски-Костарева Т.А. Дифференциация уголовной ответственности. Теория и законодательная практика / Т.А. Лесниевски-Костарева. – (2-е изд., перераб. и доп.). – М.: НОРМА, 2000. – 400 с.
17. Звіт про кількість осіб засуджених, виправданих, справи щодо яких закрито, неосудних, до яких застосовано примусові заходи медичного характеру та види кримінального покарання (форма № 6) за 2012 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://court.gov.ua/sudova_statystyka/52013/
18. Звіт про кількість осіб засуджених, виправданих, справи щодо яких закрито, неосудних, до яких застосовано примусові заходи медичного характеру та види кримінального покарання (форма № 6) за 2013 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://court.gov.ua/sudova_statystyka/5533iopoioopo/
19. Звіт про кількість осіб засуджених, виправданих, справи щодо яких закрито, неосудних, до яких застосовано примусові заходи медичного характеру та види кримінального покарання (форма № 6) за 2014 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://court.gov.ua/sudova_statystyka/lkflghkjlh/
20. Звіт про кількість осіб засуджених, виправданих, справи щодо яких закрито, неосудних, до яких застосовано примусові заходи медичного характеру та види кримінального покарання (форма № 6) за 2015 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://court.gov.ua/sudova_statystyka/Sud_statustuka_Zvit_2015/

21. Козаченко И.Я. Преступления с квалифицированными составами и их уголовно-правовая оценка / И.Я. Козаченко, Т.А. Костарева, Л.Л. Кругликов. – Екатеринбург: Уральская гос. юрид. академия, 1994. – 60 с.
22. Огородникова Н.В. Санкции за имущественные преступления. Виды, обоснованность, построение: автореф. дисс. на соискание учен. степени канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 «Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право» / Н.В. Огородникова. – Саратов, 1991. – 17 с.

Алексеева Н. Санкції у статтях про злочини проти правосуддя, які вчиняються свідками, експертами, перекладачами або стосовно них / Н. Алексеева // Науковий часопис Національної академії прокуратури України. – 2017. – № 1(13). – С. 11–22 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/chasopys/ua/pdf/1-2017/alekseeva.pdf>

Наталия АЛЕКСЕЕВА

САНКЦИИ В СТАТЬЯХ О ПРЕСТУПЛЕНИЯХ ПРОТИВ ПРАВОСУДИЯ, СОВЕРШАЕМЫХ СВИДЕТЕЛЯМИ, ЭКСПЕРТАМИ, ПЕРЕВОДЧИКАМИ ИЛИ ПО ОТНОШЕНИЮ К НИМ

Рассматривается вопрос законодательного формулирования санкций в статьях о преступлениях против правосудия, совершаемых свидетелями, экспертами, переводчиками или в отношении них. Определены отдельные правила, которые должны учитываться законодателем в этом процессе. Предложены авторские редакции санкций ч.ч. 1, 2 ст. 384, ч. 1 ст. 385, ст. 386 и ч. 1 ст. 387 УК Украины.

Ключевые слова: санкция; уголовно-правовая санкция; санкция в статье (части статьи); наказание; типичное наказание; конструирование.

Nataliya ALEKSEEVA

SANCTIONS IN ARTICLE ON CRIMES AGAINST JUSTICE COMMITTED WITNESSES, EXPERTS, TRANSLATORS OR WITH RESPECT TO THEM

The article discusses the legislative formulation of sanctions in the articles on crimes against justice committed by witnesses, experts, interpreters, or in respect of them. Defined specific rules that must be taken into account by the legislator in the process. The author's version of sanctions parts 1, 2 articles 384, part 1 articles 385, articles 386 part 1 articles 387 of the Criminal Code of Ukraine.

Keywords: sanction; criminal sanctions; the sanction in the article (in the part of the article); the punishment; the typical punishment; construction.